

Список використаних джерел:

1. Божидарнік Т.В. Основні шляхи застосування логістики в агропромисловому комплексі України / Т.В. Божидарнік, Н.В.Божидарнік [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ekfor/2011_1/5.pdf.
2. Орехівський В.Г. Логістичне управління національним продовольчим ринком у процесі глобалізації аграрного виробництва / В.Г. Орехівський [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_eamb/2011_168_1/11ovg.pdf.
3. Крикавський Є.В. Логістичне управління. / Є.В. Крикавський. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. — 683 с.
4. Павлюк В.Л. Щодо важливості використання логістики для успішного ведення бізнесу в аграрній сфері / В.Л. Павлюк// Науковий журнал «Логістика: теорія та практика» Луцького національного технічного університету. – №1. – Луцьк, 2011, С. 101-105.
5. Пономарьова Ю. В. Логістика : Навч. посіб. / Ю. В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 192 с.
6. Потапова Н.А. Системні характеристики логістики АПК/ Н.А. Потапова: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11976/1/123.pdf>.
7. Струк Н. Р. Управління постачанням в логістичних системах підприємств АПК : практичний аспект / Н. Р.Струк // Вісник Львівського державного аграрного університету : економіка АПК. – 2006. - № 13. - 794 с.
8. Фролова Л. В. Механізми логістичного управління торговельним підприємством./ Л. В. Фролова. – Донецьк, ДонДУЕТ, 2005. – 322 с.

Рецензент: д.е.н., доцент Писаренко В.В.

УДК 332.3 (477.42)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ЗОНІ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Бугайчук О.В., аспірант

Житомирський національний агроекологічний університет

Визначено ефективність використання земельних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами, висвітлено особливості землеволодіння та рівень господарського використання землі у зоні забрудненій радіонуклідами, запропоновано визначення напрямів подальшого розвитку землекористування до еколого-економічно обгрунтованого та у контексті сталого розвитку регіону.

The paper considers the land use efficiency by agricultural companies and highlights features of land tenure in the area contaminated with radionuclides. Directions their further development are defined.

Постановка проблеми: Масштаби забруднення сільгоспугідь та велика кількість населених пунктів, що зазнали впливу радіоактивних полютантів, дали підставу визначити аварію на ЧАЕС як аграрну. Території найбільшого ураження радіонуклідами, протягом 26 та 27 квітня 1986 року, належать до Правобережного Полісся і визначаються межами адміністративно територіальних одиниць Волинської, Київської, Рівненської, Чернігівської та Житомирської областей. Щільність забруднення останньої є найбільшою за рівнями та масштабами: з двадцяти трьох районів області, сім відзначаються піковими показниками вмісту ¹³⁷Cs та ⁹⁰Sr, а це 698 населених пунктів, де проживає 348 тис. осіб, діє 396 агроформувань, в тому числі 117 фермерських господарств. Забруднення ґрунтів радіоактивними полютантами вимагає від землевласників та землекористувачів особливого режиму ведення землеробства, що позначається

на результатах їх господарської діяльності, створює обмеження для продукції, виробленої у регіоні та значною мірою зумовлює необхідність дослідження проблеми ефективності використання земельних ресурсів у регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти визначення ефективності використання земельних ресурсів стали предметом дослідження багатьох відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: з зарубіжних можна відмітити – Гусакова В.Г., Лешиловського П.В., Мінакова А.І.; з вітчизняних – Андрійчука В.Г., Добряка Д.С., Меселя-Веселяка В.Я., Саблука П.Т., Третяка А.М., Мацибору В.І., та інших. Особливості господарювання на ґрунтах забруднених ^{137}Cs та ^{90}Sr висвітлюються у працях Малиновського А.С., Павловської Л.Д., Славова В.П. Дослідження, що забезпечують екологічну безпеку і економічну доцільність ведення сільськогосподарського виробництва на радіаційно забруднених територіях проводяться науковим колективом Інституту сільського господарства Полісся УААН, однак, не зважаючи на велику кількість проведених досліджень, проблема потребує систематичного моніторингу та оновлення інформаційно-наукової бази, що зумовило необхідність даної публікації.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення ефективності та рівня господарського використання земельних ресурсів у зоні радіоактивного забруднення та обґрунтування напрямів щодо покращення ситуації у регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У післяаварійний період, внаслідок розпаду ^{137}Cs та ^{90}Sr , їх вміст у ґрунті знизився на 35 - 38 % [1]. На період перших радіологічних обстежень найбільші площі ураження регіону ^{137}Cs відзначались щільністю від 1 до 5 Ки/км^2 та по семи найбільш забруднених районах Житомирської області становили 57 % до загальної обстеженої площі. Забруднення ^{90}Sr із щільністю від 0,02 до 0,15 Ки/км^2 було зафіксовано на площі 345 тис. га сільськогосподарських угідь, або 73,3 % від загальної площі угідь регіону (рис 1).

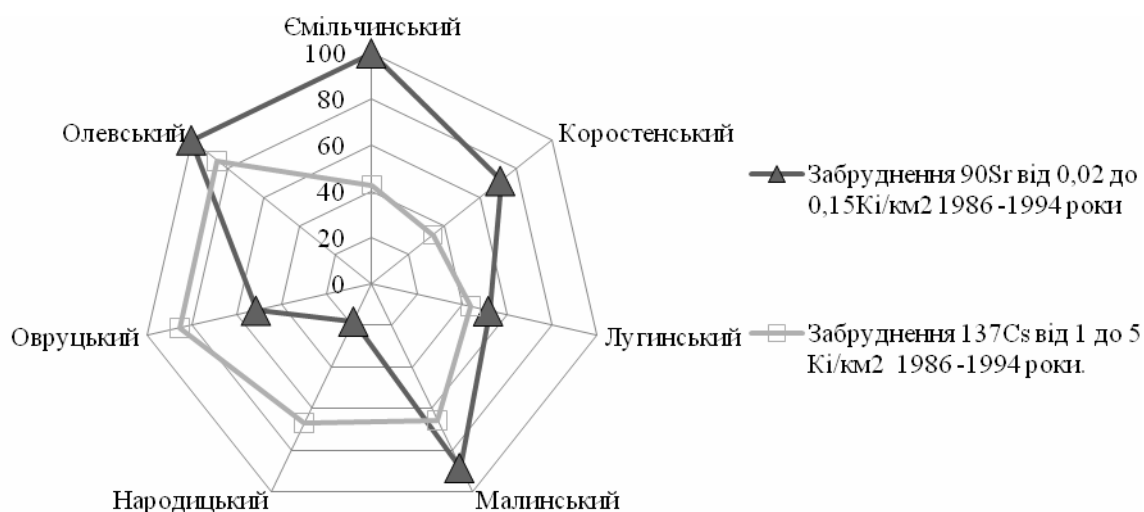

Рис. 1. Забруднення земель сільськогосподарського призначення радіонуклідами у післяаварійний період.

Дерело: власні дослідження.

Останній тур обстеження фіксує зниження забруднення обстеженої території ^{137}Cs із щільністю 1-5 Кі/км² до 40%, та ^{90}Sr з рівнями 0,02 – 0,15 Кі/км² до 71% (рис. 2).

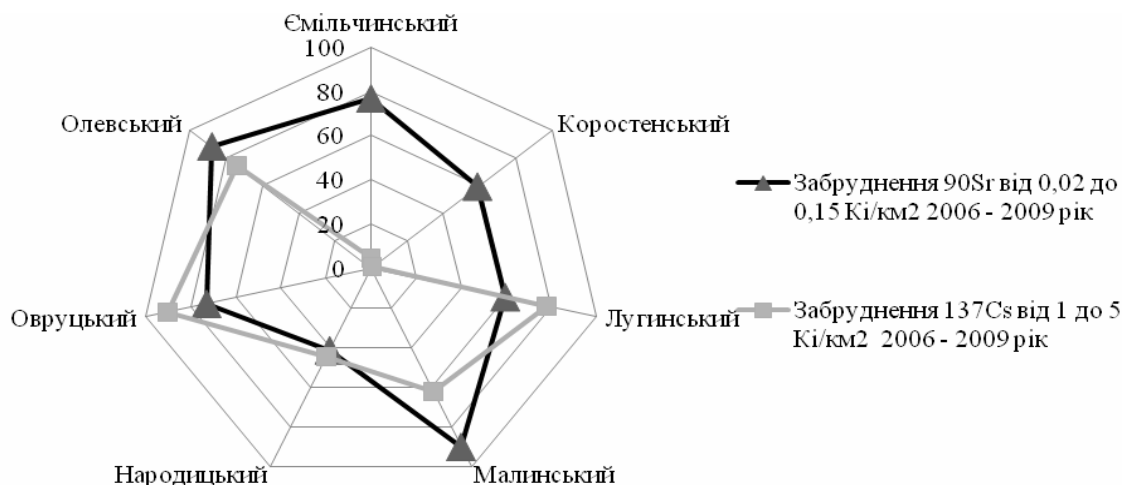

Рис. 2. Забруднення радіонуклідами земель сільськогосподарського призначення згідно останнього туру дослідження.

Джерело: власні дослідження.

Згідно досліджень Інституту сільського господарства Полісся, значні об'єми радіонуклідів і наразі зосереджені у орному шарі. Зокрема у профілі 0 - 20 см дерново-підзолистого супіщаного ґрунту вміст радіоцезію становить 67 - 79 % (за таких же умов для торфоболотного ґрунту цей показник є на рівні 81 %), у профілі 20-30 см – 11 - 17 % (для торфоболотного ґрунту 11 % відповідно).

Зважаючи на забруднення радіоактивними полютантами, рівень господарського використання земельних ресурсів у розрізі районів низький та коливається протягом останніх п'яти років у межах від 0,7 % (Олевський район - 2010 та 2011 рр.), до 8,9 % (Смільчинський район у 2007 р), та має тенденцію до поступового зниження від 5,6 % у 2007 та 2008 роках до 3,7 % у 2011 році. На території досліджуваного регіону станом на 01.01.2012 здійснюють діяльність та звітують про результати 268 сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, що обробляють, 58,6 тис. га угідь, з яких під ріллею 48,8 тис. га (табл. 1).

Найбільшу частку з вищевказаних складають сільськогосподарські товариства з обмеженою відповідальністю, фермерські господарства та приватні підприємці – 88, 77 та 65 відповідно. Відношення прибуткові / збиткові впродовж останніх п'яти років збільшується у сторону збиткових: 1,35:1 у 2007 році, 1,13:1 у 2008 році, 1,05:1 у 2011 році, а рентабельність більшості продукції не задовольняє фінансових потреб необхідних для забезпечення розширеного відтворення виробництва.

При загальній площі досліджуваного регіону 1303 тис. га, площа сільськогосподарських угідь розподілена між господарствами населення та сільськогосподарськими підприємствами у пропорції 1:5 (282 тис. га та 58 тис. га відповідно), багаторічні насадження займають 4 тис. га, однак їх розподіл 10:1 відносно господарств населення та сільськогосподарських підприємств свідчить про майже про повне їх виключення з господарської діяльності останніх.

Таблиця 1

Кількість сільськогосподарських підприємств у радіоактивно забруднених районах Житомирської області станом на 01.01.2012 р.

Район	Всього зареєстровано	Звітується	у тому числі							
			ПП	СТОВ, ТОВ	АТ, ВАТ, ЗАТ	ФГ	СВК	СОК	державні	комунальні
Ємільчинський	98	49	15	12		14		2	1	
Коростенський	82	54	12	21		14		1	1	
Лугинський	50	26	4	9		9		2		1
Малинський	83	38	7	8	1	19	1	0		
Народицький	29	22	7	9		2	2	0		2
Овруцький	53	39	5	21		8		2		
Олевський	76	40	15	8	1	11	1	2		
По регіону	471	268	65	88	2	77	4	9	2	3

Джерело: за даними Головного управління агропромислового розвитку Житомирської області

Протягом останніх п'яти років сільськогосподарськими підприємствами зайнято під багаторічними насадженнями лише 34 гектари (за виключенням Олевського району, де площі зайняті під садівництво займають в середньому від 260 до 330 га на рік) (табл. 2).

Таблиця 2

Структура сільськогосподарських угідь у радіоактивно забруднених районах станом на 01.01.2012р., тис. га

Район	Сільськогосподарські підприємства	в тому числі					Господарства населення	в тому числі				
		рілля	перелоги	багаторічні насадження	сіножаті	пасовища		рілля	перелоги	багаторічні насадження	сіножаті	пасовища
Ємільчинський	10,9	9,0	-	-	1,1	0,8	61,5	47,3	-	0,6	6,1	7,5
Коростенський	15,1	13,2	0,5	-	0,4	0,9	54,9	42,2	2,9	0,8	3,8	5,2
Лугинський	2,5	1,7	-	-	0,5	0,3	26,0	15,2	2,5	0,4	4,0	3,9
Малинський	12,5	11,5	0,1	-	0,4	0,5	40,5	30,7	1,6	0,6	2,0	5,6
Народицький	1,8	1,8	-	-	-	-	21,1	16,7	0,1	0,1	1,0	3,1
Овруцький	12,9	10,6	-	-	0,6	1,7	41,9	27,7	-	0,7	6,4	7,1
Олевський	2,3	1,0	-	0,3	0,6	0,3	36,1	19,7	0,4	0,3	9,2	6,5
По регіону	58,6	48,8	0,6	0,3	3,6	4,5	282	199,5	7,5	3,5	32	39

Джерело: за даними Головного управління агропромислового розвитку Житомирської області

У середньому, по районах Житомирської області найбільшими землекористувачами (понад 3 тис. га в обробітку), зайнято 10,5 тис. га сільськогосподарських угідь на район. Так, наприклад, ТОВ «Лендком» орендує загалом по області 9,4 тис. га з яких половина (4,2 тис. га) знаходяться на території

досліджуваного регіону, ТОВ АФ «Зелена хвиля» орендує на території Малинського та Овруцького районів 1,5 тис. та 2,6 тис. га відповідно, ПОСП «Малинівське» на території Малинського району займає 3,4 тис. га., тобто незважаючи на ускладнення отримання продукції що відповідає ДР 2006 частка великомасштабних сільгоспідприємств вбачають за доцільне ведення господарської діяльності у досліджуваному регіоні, однак розораність угідь сільськогосподарськими підприємствами залишається надвисокою та подекуди вищою за середній обласний рівень: 2007 рік – 84,36 %, 2008 рік – 85,92 %, 2009 рік – 86,11 %, 2011 – 93,21 % (рис. 3).

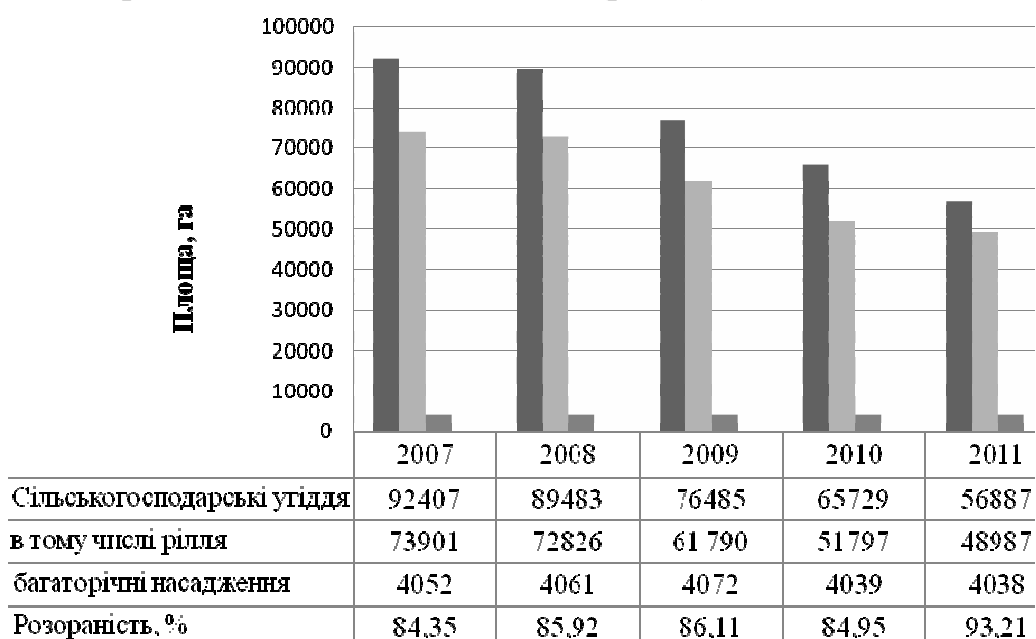

Рис. 1. Розораність земель сільськогосподарського призначення у регіоні радіоактивного забруднення

Джерело: власні дослідження на основі даних Головного управління агропромислового розвитку Житомирської області.

За останні роки спостерігається позитивна тенденція вилучення площ із господарського використання, так по області за період 2011 - 2012 роки сільгоспідприємствами вилучено з обробітку 19,9 тис. га (включаючи 8,8 тис. га у регіоні). На фоні зменшення кількості сільськогосподарських угідь та збільшення розораності у розрізі господарств можна відмітити динаміку зменшення показників ефективності використання земельних ресурсів у грошовій формі. Сільськогосподарськими підприємствами було отримано на 100 га сільськогосподарських угідь у 2007 році 8 тис. грн. прибутку, 2008 році – 0,6 тис. грн. збитку, у 2009 році – 12,9 тис. грн. збитку, 2011 – 14,1 тис. грн. збитку (табл. 3).

Показники ефективності використання земельних ресурсів у натуральній формі та основний, узагальнюючий (агрегований) показник інтенсивності сільськогосподарства - виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь у грошовій формі, показують, однак, позитивну динаміку: виробництво зернових, на 100 га ріллі зросло двократно, виробництво картоплі на 100 га ріллі зросло на чверть, урожайність має також чітку динаміку росту, валова продукція на 100 га сільськогосподарських угідь зростає: 2007р. – 0,72 тис. грн., 2008 – 0,75 тис. грн., 2011 – 2,31 тис. грн.

**Основні економічні показники ефективності використання
земельних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами
досліджуваного регіону**

Показники		Рік				
		2007	2008	2009	2010	2011
Одержано на 100 га сільсько-господарських угідь, тис. грн.:	- валової продукції	0,72	0,75	0,89	1,93*	2,31*
	- прибутку (збитку)	8	-0,6	-12,9	-0,7	-14,1
Урожайність з 1 га, ц:	- зернових	12,9	15,4	17,4	15,8	18,1
	- картоплі	158,1	158,5	162,9	157,7	197
	- овочів	198	175,2	178,9	182,3	211,3
Вироблено на 100 га ріллі, ц:	- зернових	1062	1337	1307	1689	2137
	- картоплі	3169	3078	3656	4197	5624
	- м'яса свиней	50,00	50,41	50,02	50	50
Продукція скотарства та вівчарства на 100 га сільгоспугідь, ц		27,01	19,80	20,72	21,89	16,79
Землевіддача		0,0013	0,0026	0,0020	0,0043	0,005
Коефіцієнт віддачі		6,79	4,63	4,90	7,65	8,13

* У постійних цінах 2010 року.

Джерело: власні дослідження за даними Головного управління агропромислового розвитку Житомирської області

Тож суб'єкти господарювання нарощуючи об'єми виробництва все ще отримують збитки, при чому зростаюча частка збиткових господарств свідчить про зниження ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств по регіону загалом.

Недоотримання господарствами прибутків при збільшенні виробництва валової продукції не в останню чергу свідчить про їх однотипність, монокультурне землеробство. Такий стан сільськогосподарського використання земельних ресурсів назвати позитивним складно, адже висока розораність різко знижує природній потенціал території, робить її одноманітною, істотно знижуючи екологічну стійкість ландшафту [2; 3]. Це неодмінно призводить до погіршення стану ґрунтів та збільшення майбутніх витрат на їх поліпшення, що особливо небезпечним є у зоні радіоактивного забруднення.

Висновки. Сучасний стан використання сільськогосподарських земель у регіоні радіаційного забруднення потребує еколого-економічного обґрунтування у вигляді впорядкування угідь, розробки та дотримання сівозмін, відтворення та підтримання родючості ґрунтів на оптимальному рівні тощо. Всі ці заходи є дієвими і для зменшення надходження радіонуклідів у готову продукцію. Тож такі реорганізації безумовно будуть мати дуалістичні наслідки: покращення якісних показників землі, як засобу виробництва, та ефективності її використання, з однієї сторони буде сприяти зменшенню надходження радіонуклідів у продукцію аграрного сектору з іншої, що скоріше за все є єдиним правильним напрямком на шляху до сталого розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західному регіоні України / редкол.: М.В. Зубець(голова) та ін.. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.
2. Сохнич А.Я., Тібілова Л.М. Ландшафтно-екологічні аспекти управління земельними ресурсами // Економіка АПК. – 2006. - №5. – С. 27-28.
3. Екологічні проблеми землеробства / І. Д. Примака, Ю. П. Манько, Н. М. Рідей, В. А. Мазур, В. І. Горщар, О. В. Конопльов, С. П. Паламарчук; О. І. Примака; За ред. І. Д. Примака — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 456 с.

Рецензент: д.е.н., професор Ходаківський Є.І.

УДК 338.439.5 : 332.1 : 635

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА В РЕГІОНІ

Волощук Ю.О., к.е.н.

Подільський державний аграрно-технічний університет

Досліджено сучасний стан ринку продукції садівництва регіону, визначено, що для нього характерними рисами є скорочення обсягів реалізації, недостатній розвиток ринкової інфраструктури, значні коливання рівня цін. Проте, галузь є високорентабельною та має потенційні можливості нарощування обсягів виробництва і рівня ефективності.

The modern state of product market gardening region determined that he features are the reduction of implementation, lack of development of market infrastructure, significant fluctuations in the price level. However, the industry is highly profitable and has the potential to increase obsyav production and efficiency level.

Постановка проблеми. На сьогодні процеси, що характеризують просування виробленої продукції до кінцевого споживача на ринку продовольства уповільнюються. Для сучасного ринку продукції садівництва характерними є такі негативні чинники, як: низька якість продукції та її невідповідність світовим стандартам якості, досить обмежений асортимент, майже повна відсутність якісного пакування готової продукції, недостатній розвиток ринкової інфраструктури та оптових ринків, значні коливання рівня цін та інше. Вказана система відносин повинна бути раціонально реформована, що сприятиме скороченню втрат продукції при транспортуванні, підвищення рівня її якості, розвитку вільної конкуренції та ринкового ціноутворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у визначення ефективності садівництва та проблем формування ринку продукції галузі зробили вітчизняні економісти: Д. Чухно, В. Юрчишин, В. Майдебур, О. Шестопаль, О. Єрмаков, В. Рульєв, Т. Маркіна, Ф. Яковенко та інші. Дослідження вчених-економістів визначають основні фактори організаційно-економічного характеру, які пов'язані з розміщенням виробництва плодоягідної продукції та формуванням ринкової інфраструктури регіону.

Постановка завдання. Охарактеризувати сучасний стан функціонування ринку продукції садівництва регіону, до якої відноситься регулювання попиту, пропозиції й цін на продукцію плодоягідного підкомплексу, наявність конкуренції та ринкової інфраструктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи ринок садівницької продукції, необхідно відмітити, співвідношення попиту та про-